

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/konspiracja/99451,Kazimierz-Grenda-1906-1959.html>

BIOGRAM / BIOGRAFIA

Kazimierz Grenda (1906-1959)

Autor: EWA LISZKOWSKA 10.03.2023

Przed rozpoczęciem II wojny światowej był kierownikiem szkoły i nauczycielem geografii. Wieloletnie zaangażowanie w ruch harcerski doprowadziło go do związania się z organizacjami podziemnymi i objęcia funkcji szefa Kwatery Głównej Szarych Szeregów, a później prezesa Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość na teren łódzki.

Kazimierz Grenda urodził się 15 kwietnia 1906 r. w Toruniu jako syn Joanny i Jana. W Toruniu ukończył szkołę podstawową i gimnazjum. Następnie studiował geografię na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Poznańskiego. Aż do wybuchu wojny pracował jako nauczyciel geografii w szkołach w Poznaniu, Luboniu i Swarzędzu.

Od najmłodszych lat działał w harcerstwie. Jako nauczyciel w Swarzędzu współtworzył dwie nowe drużyny harcerek. W 1931 r. został drużynowym 1. Drużyny Harcerskiej im. Tadeusza Kościuszki. W 1934 r. awansował na komendanta Hufca ZHP-Poznań-Powiat, a w 1937 r. na harcmistrza.

Ppor. Kazimierz Grenda
(1906-1959) ps. „Granica”,
„Gruda”

Przeciwko dwóm okupantom

Po wybuchu wojny przeniósł się do Warszawy, gdzie służył w Komendzie Głównej Szarych Szeregów. Zorganizował chorągiew „Ul Kresowy Chrobry”. Od 1942 r. pełnił funkcję wizytatora w powiecie radomszczańskim. Od 1943 r. pełnił funkcję wizytatora Głównej Kwatery w chorągwi radomskiej „Ul Rady”. Brał czynny udział w Powstaniu Warszawskim. Koordynował pracę poczty polowej w Śródmieściu-Południe i Harcerskiej Poczty Polowej.

23 sierpnia 1944 r. został mianowany szefem Kwatery Głównej Szarych Szeregów. Po zakończeniu powstania na krótko przeniósł się do Krakowa, co miało związek z przeniesieniem tam po upadku powstania Głównej Kwatery Szarych Szeregów. W Krakowie Grenda nawiązał kontakt z Armią Krajową, odtworzył harcerskie

struktury dowodzenia i łączności.

**Struktury terytorialne Zrzeszenia
Wolność i Niezawisłość (IX 1945 -
IV 1947). Oprac. zespół autorski
Atlasu polskiego podziemia
niepodległościowego 1944-1956
(wyd. II)**

W Krakowie rozpoczął również działalność w organizacji „Nie” oraz Delegaturze Sił Zbrojnych na Kraj. Po zakończeniu wojny kontynuował antykomunistyczną działalność niepodległościową. W 1945 r. poznał Józefa Rybickiego, który zwerbował go do organizacji „Niepodległość”. Rozkazem z sierpnia 1945 r. został przeniesiony do Łodzi, pełniąc funkcję prezesa organizacji niepodległościowej Wolność i Niezawisłość na teren łódzki. Jednocześnie pracował jako asystent w Szkole Głównej Handlowej.

W ciągu kilku miesięcy Grenda zorganizował komórki WiNu w Pabianicach, Tomaszowie Mazowieckim, Łowiczu, Koluszkach, Zduńskiej Woli i Radomsku. Stworzył w ten sposób komendy obwodowe Okręgu Łódzkiego WiN. Ich działalność polegała na drukowaniu i rozpowszechnianiu ulotek informujących społeczeństwo o faktycznej sytuacji społeczno-politycznej. Grenda stworzył również siatkę wywiadowczą, której udało się pozyskać do współpracy m.in. funkcjonariusza łódzkiej bezpieki Czesława Stachurę, dzięki czemu udało się pozyskać wiele cennych informacji dotyczących osób aresztowanych przez UB. Natomiast dzięki pozyskaniu do współpracy tłumacza kontrwywiadu NKWD, Jana Uzwija, udało się uzyskać informacje o planowanych aresztowaniach wśród członków podziemia niepodległościowego. Organizacyjnie sztab okręgu łódzkiego kierowanego przez Grendę składał się z wydziału wywiadowczego, propagandy i dywersyjnego. W październiku 1946 r. przeprowadzono akcję ulotkową „O”, która stała się pretekstem do masowych aresztowań i likwidacji WiNu.

**Tablica ppor. Kazimierza Grendy
na budynku Zespołu Szkół im.
Kryptologów Poznańskich w
Luboniu, 2022 r.**

W rękach komunistycznych oprawców

W 1946 r. UB wpadło na trop prowadzący do łódzkiego WiNu. 18 listopada 1946 r. Grenda został aresztowany przez Wydział Śledczy WUBP w Łodzi, poddany śledztwu i postawiony przed sądem wojskowym. Aresztowano większość działaczy, a struktura łódzkiego WiNu uległa rozbiciu.

Wyroki Wojskowego Sądu Rejonowego w Łodzi poprzedził pokazowy proces. Grendzie postawiono zarzut obalenia przemocą ustroju państwa polskiego przez działalność w nielegalnej organizacji oraz kolportaż nielegalnych wydawnictw. 15 stycznia 1947 r. WSR skazał Grendę na karę śmierci na podstawie art. 14 § 1 mkk (Dekretu z 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa – tzw. Mały kodeks karny) przy zastosowaniu art. 32 § 1 kodeksu karnego Wojska Polskiego i art. 49 mkk.

28 lutego 1947 r. Najwyższy Sąd Wojskowy, na mocy amnestii z dnia 22 lutego 1947 r., złagodził karę, zmieniając kwalifikacje czynów i zasądził 15 lat więzienia na podstawie art. 86 § 2 kkWP. Karę Grenda odbył w więzieniu we Wronkach, do którego został przewieziony z aresztu w Łodzi 26 czerwca 1947 r. Na podstawie akt więziennych i dokumentów WUSW w Łodzi Kazimierz Grenda został warunkowo zwolniony z więzienia w marcu 1955 roku. Pobyt w więzieniu mocno odcisnął się na jego zdrowiu. Przeszedł dwa zawały. Nigdy nie powrócił do zdrowia i ostatecznie zmarł 10 marca 1959 r. Został pochowany na Cmentarzu Bożego Ciała przy ul. Bluszczowej w Poznaniu.

**Grób Kazimierza Grendy na
Cmentarzu Bożego Ciała w
Poznaniu**

* * *

Za działalność w Powstaniu Warszawskim 1 stycznia 1945 r. został odznaczony przez gen. Armii Krajowej Jana Zientarskiego Krzyżem Walecznych. Pośmiertnie 25 lipca 1994 r. Prezydent RP Lech Wałęsa odznaczył Grendę Komandorskim Orderem Odrodzenia Polski.

Od 2 czerwca 2012 r. Grenda jest patronem Szczepu ZHP Żabikowo w Luboniu (Hufiec ZHP Poznań-Rejon).

Z inicjatywy Oddziałowego Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa Instytutu Pamięi Narodowej w Poznaniu ufundowana została tablica ppor. Kazimierza Grendy. Upamiętnienie związane z Narodowym Dniem Pamięci Żołnierzy Wyklętych zostało odsłonięte 9 marca 2022 r., w przeddzień rocznicy śmierci bohatera, na budynku Zespołu Szkół im. Kryptologów Poznańskich w Luboniu, kontynuującego tradycje Szkoły Powszechnej z okresu II RP, której Grenda był ostatnim kierownikiem do września 1939 r.

COFNIJ SIĘ